

TÜRK SOSYOLOJİSİNİN MASAL İLE İLİŞKİSİ(ZLİĞİ) ÜZERİNE: MASALIN SOSYOLOJİK İMKANI

Mehmet Aygün

Oldukça önemli bir folklor türü olan masalın ve özelde Türk masallarının ülkemizde gündeme gelmesi 19. Yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. Uluslaşma süreci içinde milli bir dil oluşturma çabası içinde başlayan bu ilgi İmparatorluğun son dönemlerinde Ziya Gökalp gibi sosyologların derleme ve aydınları buna teşvik etmesi ile yoğunlaşır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni kurulan devletin ve toplumun kültürel temellerini oluşturmada folklor derlemeciliği önem kazanır. Batı ülkelerinde de özellikle Almanya’da masal Alman ulusal birliğini kurma çabası içinde önem kazanmıştır. Bu derleme faaliyetine yön veren anlayış Ziya Gökalp’in kültür-medeniyet ayrımına dayanmaktadır. “Bozulmamış Türk kültürü köylerde, Aydın köye giderken beraberinde medeniyet götürecektir, dönerken yanında kültür getirecektir” şeklinde özetlenebilecek ilke folklor derlemeciliğinin dayandığı temel ilke olmuştur. Bu folklor derlemeciliğinin içinde masalın ayrı bir yeri olduğu görülmektedir.

Tanzimat’tan sonra milli dil ve milli bir edebiyat yaratma çabası içinde romancıların, şairlerin halk edebiyatı ve halkbilimine ilgileri artmış, bu yazarlar eserlerinde Türk masallarının bazı motiflerine ve konularına yer vermişlerdir. Ancak bizde masalın bağımsız bir folklor ürünü olarak derlenmesi ve yazılı kültüre aktarılması II. Meşrutiyet sonrası dönemde denk gelmektedir. Bunun nedeni giderek siyasal sistemde etkili olmaya başlayan Türkçülük ve milliyetçilik fikirleri olmuştur. Bu fikirleri sistemli hale getiren Ziya Gökalp, Türk masallarının derlenmesinde ve yazılı kültüre kazandırılmasında bir milattır. Ancak hemen belirtelim ki Gökalp’in masala ilgisi basit bir edebiyat uğraşısı değildir. Onun masala ilgisi ulus-devletleşmeye doğru giden sürecin kültürel altyapısını kurma çabası ile ilgilidir.

Türk masallarının derlenmesinde ve yazıya geçirilmesinde büyük emeği geçmiş yazarlarımız ve sosyologlarımız Ziya Gökalp’ten ilham almışlardır. Onun teşviki ve

yönlendirmesi ile sözlü olarak yaşayan masallarımız büyük oranda derlenmiş, yazılı kültüre kazandırılmıştır. Naki Tezel, P. Naili Boratav, Eflatun Cem Güney, Saim Sakaoğlu, Tahir Alangu, Umay Türkeş Günay gibi yazarlarımızın masallarımızın derlenmesinde çok önemli katkıları olmuştur.

Yeni kurulan cumhuriyetin eğitim, kültürel ve sosyal ihtiyaçları doğrultusunda diğer folklor ürünleri yanında masal derleme faaliyetleri artmıştır. Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra sistemli hale gelen derleme çalışmaları 1940'lı yıllarda -özellikle Boratav'ın çalışmaları ile- doruğuna ulaşmış; 1950'li yıllara gelindiğinde adeta durmuştur. Değişen siyasal konjonktür bu duraklamanın temel nedenini oluştururken, folklor ve masal derleme işini üstlenmiş kişi ve kurumların yeni dönemde tasfiyesi yada işlevsizleştirilmesi diğer nedenlerini oluşturmaktadır.

Ziya Gökalp, Z. Fahri Fındıkoğlu ve Pertev Naili Boratav gibi sosyologlarımızın çalışmalarında somutlaşan sosyolojinin masala olan ilgisi 1950'li yıllardan sonra azalmıştır. Bu tarihten itibaren edebiyat çevrelerinin de masala ilgisi azalmış, azalan bu ilgi 1960'ların sonunda ve 1970'lerde Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde yapılan Edebiyat doktora çalışmaları ile yeniden canlanmıştır.

Uluslaşma Süreci: Masalın Keşfi ve Yeniden Üretimi

19. yüzyıl, insanlık tarihinde büyük bir dönüşüm, değişim ve gelişim dönemi olmuştur. Bu yüzyılda yeni fikirler, ideolojiler ve yeni bilimler ortaya çıkar. İnsan ve toplum hayatının tüm alanlarında ortaya çıkan bu değişimin yanında, eskiye ait olan, eskiden devam edip gelen şeyler (bilgi, inanç, konumuzla ilgili olduğu için masal) yeni bir anlam kazanacak ve yeni koşullarda yeni misyonlar yüklenecektir. 19. yüzyıla gelindiğinde masal da yeni bir anlayış ve yaklaşımla ele alınmaya başlanır. Bu yüzyılda masala olan ilgiyi belirleyen iki temel olgudan söz edebiliriz. Bunlardan birincisi Fransız Devrimi sonrası ortaya çıkan ulus-devlet olgusu, diğeri ise pozitivist bilim anlayışıdır. Bu iki olgu 19. yüzyıldan itibaren insanların, toplumların ve özellikle aydınların masalla olan ilişkisini belirlemiştir.

Yüzyılın koşulları ve ihtiyaçları doğrultusunda bir folklor türü olarak aydınların ve yazarların ilgi alanına girmiş ve önem kazanmıştır. Bu yüzyılda masal, ulus-devlet inşası ve ulusal kültür yaratma sürecinde işe koşulmuştur. Ulusal birlik bilinci yaratma enstrümanı olarak değerlendirilmiş ve bu kaygılarla masallar derlenmiş ve yazılı kültüre aktarılmıştır. Bilinen bir şeydir; Almanya, diğer Batı ülkelerine göre ulusal birliğini geç tamamlamış bir ülkedir. Bu yüzden ilk sistemli masal derlemeciliğine bu ülkede rastlamaktayız. Amaç Alman ulusal birliğinin tamamlanmasında masaldan yararlanmaktır. Üç bin yıllık Türk dünyasının masal hazinesini 22 ciltlik kitapta toplayan ve *Türk Dünyası Masalları* başlığı altında yayınlayan Yücel Feyzioğlu, Napolyon'un 1800'de Almanya'yı işgal ettiği yıllarda "Wilhelm Von Humbolt", "Grimm Kardeşler", "Schiller" gibi aydınların Alman prenslikleri arasında duygu, kültür ve ortak dil sağlamak amacıyla masal ve destanları derledi-

ğini vurgulamaktadır. Bu yolla Alman çocukları ortak kültürle büyütülerek ulusal birliğin sağlanmasında önemli katkı sağlanmıştır.¹

Alman Grimm kardeşler tarafından derlenen Alman Masalları Batı’da masal derlemeciliğinde bir dönüm noktasıdır. Bu derleme çalışmalarından sonra masallar diğer Batı ülkelerinde de ilgi görmeye başlamıştır. Başlangıçta Fransızlar masala Almanlar kadar değer vermezler, hatta Fransa’da masalla uğraşmak yadırganmaktadır.² Aslında Batı’da ilk masal kitaplarının yayınlandığı ülkelerin başında Fransa gelmektedir. 1697’den bu yana Fransız Charles Perrault’nun masalları Batı’da bilinmektedir.

İlk ulus-devlet inşa sürecinin bir büyük devrimle gerçekleştiği ve jakoben bir siyasetle kurumsallaştırıldığı Fransa’da başlangıçta küçümşenen masalın, Alman ulusal birliğinin sağlanması ve ulus bilincinin geliştirilmesindeki etkisi görülünce, Fransa’da da masala olan ilginin arttığı görülmektedir. Yine pozitivist Fransa’da daha köklü bir bilim yaklaşımı olması etkili olmuştur denebilir. Fransa pozitivist anavatanıdır. Almanya romantizmin ve kültürün/kültürel çalışmaların, felsefenin anavatanıdır. Ağırlıklı olarak Fransız merkezli (A. Comte) gelişen pozitivism, bilim dışındaki tüm bilme, bilinçlenme ve düşünsel gelenekleri bilim-dışı saymıştır. Bunda Batı’nın, bilimdeki baş döndürücü gelişme ve bilimden aldığı güçle doğa ve diğer toplumlar üstünde bir egemenlik kurmasının verdiği güven etkili olmuştur. Saim Sakaoğlu, *Gümüştane ve Bayburt Masalları* adlı eserinde yapmış olduğu bir alıntıda Fransızların masala bakışını ortaya koyar. “Akıllı bir adam, masallar, efsaneler, batıl itikatlarla uğraşır mı?”, “Birkaç manasız masal elde edebilmek için çocukların ve kocakarıların deli saçmalarını dinlemekte ne zevk ve fayda vardır?”³ Bu alıntı da yukarıdaki açıklamayı desteklemektedir. Pozitivist bilim yaklaşımındaki akla atfedilen kutsallık ve rasyonellik (akılcılık ve mantıksallık), “rasyonel düzeni altüst olmuş bir dünya tasavvuruna”⁴ sahip masalı kolaylıkla “çocukların ve kocakarıların deli saçmaları” ve “faydasız” olarak nitelendirir. Bu durumu M. Weber’in şu sözü veciz bir şekilde anlatmaktadır: “Dünya tablosu parçalandı. Dünya’nın büyüü bozuldu ve dünya rasyonelleşmeye gidiyor.” Akılcılığın ve pozitivist bilim anlayışının yaygınlaşması ile birlikte masal ve masalla uğraşan yazarların küçümşenmesine önemli bir itiraz da Türk düşünce tarihinde önemli bir yeri olan M. Şekip Tunç’tan

¹ <http://www.kardemasallar.com>. Feyzioğlu’na göre benzer bir durum Türk akraba toplulukları arasında yaşanabilir. Türk topluluklarının tarih ve kültür ekensinde buluşmasını sağlamada masalın önemli olduğunu düşünen yazar, Anadolu’dan Tataristan’a, Yakutistan’dan Kosova’ya Türk yurtlarının binlerce masalını derleyerek yayınlamıştır.

² *Binbir Gece Masalları*’nın çok eski yüzyıllardan itibaren Batı’da bilinmesi, ilgi görmesi Batı’nın Doğu’ya oryantalist yaklaşımı ve Doğu’nun zenginliklerine duyduğu ilgiyle açıklanabilir. *Binbir Gece Masalları* Batı’da oldukça yaygınlaşmasına rağmen bizde yazılı edebiyat dışında sözlü halk masalını fazla etkilememiştir. Umay Türkeş Günay’a göre,

³ Saim Sakaoğlu, *Gümüştane ve Bayburt Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s. 14.

⁴ Perteve Naili Boratav, *Az Gittik Uz Gittik*, İmge Kitabevi, Ankara 2008, s.

gelir. “Akli ve mantıki düşünceyi kazanmamız ve ondan sonra tecrübi ve ilmi düşünceye erişmemiz neden ilk düşüncemizin batıl ve suni olmasını icap ettirsin?”⁵

19. yüzyılın sonlarına doğru Almanya ile ilişkilerimizin arttığı bir dönemde, bu ilişkinin bir sonucu olsa gerek bizde de aydınların masala ilgileri artmıştır. Almanların Türk masallarına ilgisi de bu dönemde başlamış 20. yüzyılın ilk yıllarında devam etmiştir. “Alman şarkiyatçı, Menzel, Türk masallarına, hem derleme, hem de tercüme toluyla bir hayli emek vermiştir. *Billur Köşk Masalları* adlı 14 masallık kitabı 1923’te Almancaya tercüme ederek neşretmiştir.”⁶ Aynı yazar bir yıl sonra ikinci bir Türk masalı kitabı yayınlar. Menzel’in dışında F. Giese, Georg Jakob gibi Alman oryantalistleri de Türk masalları ile yakından ilgilenmişlerdir.

Masal derlemeciliği Batı’da 19. yüzyılda gelişme göstermiştir. Masalın da içinde yer aldığı folklor derleme çalışmaları ile uluslaşma süreci yani dönemin siyasal eğilimleri arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu gösteren bir başka kanıt Macar Doğubilimci İ. Kunoş’un çalışmaları ve ilgilileridir. Kunoş, Anadolu masallarını derleyen ilk Batılıdır. Bu bir tesadüf değildir. Siyasal düşünce tarihimizde önemli ve etkili bir yeri olan Turancılık ideolojisinin Macaristan’da ortaya çıkması ile ilişkilidir. Macaristan’da anti-Slavist bir siyaset olarak ortaya çıkan Turancılık, ülkemizde başlangıçta Rusya ile ilişkimizde bir kullanılan bir karşı siyaset olarak işlev görmüştür. Tam bu dönemlerde Rus Türkologlarında Türk folkloruna ve masallarına ilgisi artmıştır. Rus Türkolog Radlof’un çalışmaları bunun en önemli örneğini oluşturmaktadır. Kunoş yaklaşık olarak 130 civarında Türk masalı derlemiştir. Masal tanımında da “millet” kavramına vurgu yapmıştır. “Masal dediğiniz şey, her milletin ayine-i devranıdır.”

Türk Sosyolojisinin Masalla Masalsı İlişkisi: Ziya Gökalp “Masallar”

Türk düşünce tarihinde masalı, masal anlatılarını ve temalarını eserlerinde ilk kullanan insanların başında Mevlana gelmektedir. Bu durum masalın tasavvufla ilişkisini göstermesi açısından önemlidir. Daha sonraki tarihlerde şairler ve aydınlar masaldan yararlanmışlar, eserlerinde masallara yer vermişlerdir. Boratav’a göre, Türk masalı üzerine en eski bilgileri 13. yüzyılın büyük şairi Mevlana’nın Mesnevi’sinde buluruz. Aşık Paşa, Yunus Emre, Aşıkpasazade, Kaygusuz Abdal gibi şairler eserlerinde masala ver tekerlemelere yer vermişlerdir.⁷ Yani geleneksel Türk düşüncesi içinde masal ve masal motifleri yerini almış, dingin/durağan düşünce sistemi içinde aktarılmak istenen düşüncenin aktarılmasının aracı olmuştur. Dini, ahlaki ve toplumsal değerler gelecek kuşaklara aktarılmıştır. Burada masal

⁵ Aktaran Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane Masalları ve Bayburt Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s. 3.

⁶ Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane Masalları ve Bayburt Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s. 42.

⁷ Pertev Naili Boratav, *Az Gittik Uz Gittik*, İmge Kitabevi, Ankara 2008, s. 344-345.

genel toplum düşüncesinin içinde ayrı bir tür olarak değil onun bir parçası, bütünü bir cüzü olarak var olagelmıştır. Masal bağımsız olarak genellikle sözlü kültür unsuru olarak devam etmiştir. Ancak 19. yüzyılda geleneksel toplum düşüncesinin yerine modern düşüncenin ikamesi sürecinde masal yeni bir yaklaşım ve kaygı ile ele alınacaktır. Masallar yazılı kültüre aktarılmaya başlanacak ve bu amaçla derlemeler yapılacaktır. Tahir Alangu'ya göre, ülkemizde 1840-1870 yılları arasın halk ağzından derleme veya Doğu dillerinden çevirme (halk hikayesi ve meddah hikayeleri gibi) birçok basılı eser yaygınlaşmıştır. Ancak *Billur Köşk* masalları ilk masal derlemesi niteliği taşımaktadır. Bu masallar halk ağzından derlenmemiş, Hint veya İran dillerinden çevrilmiştir. Çünkü masallar halk masallarının dil ve anlatım özelliklerini taşımamaktadır.⁸

Masallar 19. ve 20. yüzyılda uluslaşma süreci içinde ayrı bir anlam ve önem kazanır. Ulus-devletleşme süreci içinde masal, ulusun yüceltilmesi ve topluma tarihsellik katmak anlamında öne çıkmıştır. Ülkemizde bu tür bir arayışın öne çıktığı dönemde aydınlarımızın diğer folklor türleri yanında masala olan ilgisi de yoğunlaşmıştır. Ülkemizde 19. yüzyılın sonlarına doğru eğitimsel amaçlı masala ilgi başlasa da, bu ilginin yoğunlaşması ve sistemli derleme faaliyetleri II. Meşrutiyet dönemine rastlar. II. Abdülhamit'in 33 yıl süren iktidarı boyunca baskılanan aydın ve düşünce çevrelerinin Meşrutiyet'in ilanı ile ortaya çıkan özgürlük ortamında adeta eteğindeki taşı boşaltması ülkede kısa süreli (I. Dünya Savaşına kadar) bir canlılığa yol açmıştır.⁹ Bu açıdan II. Meşrutiyet dönemi düşünce tarihimizde önemli bir yere sahiptir. Düşünce, etkin, dinamik ve verimli yıllar olmuştur. Dergicilik faaliyetleri artmış, farklı fikirler ve siyasetler dergiler üzerinden savunulmuştur. Devletin kötü gidişini durdurmak ve yaşatmak ekseninde yeni düşünce ve fikir hareketleri ortaya çıkmış ve sistemleşmiştir. Üç Tarz-ı Siyaset (Akçura) önerileri adeta yarışmaktadır.¹⁰ Osmanlıcılık siyasetinin iflası, İslamcılık siyasetinin yürümesi/uygulanması önündeki engeller Türkçülüğün bir siyaset olarak öne çıkmasına yol açmıştır. Batılılaşma ise üç tarzı siyasetin ortak noktası olarak yeni dönemin siyasal ve toplumsal koşullarına uygun olarak devam etmektedir.

Türkçülük siyasetinin etkinliğinin artması, bu siyaseti savunan aydınların düşüncede etkinliğinin ve etkilerinin artması sonucunu getirmiştir. Genel anlamda folklor ve folklorun önemli bir türü olan masala ilgi de bu düşünceyi ve siyaseti savunan aydınlardan gelmektedir. Bu siyasetin (Türkçülük) doğasında var olan milli ve tarihsel değerlere yapılan vurgu, son noktada uluslaşmayı/milleti hedeflemişti. Bu dünyanın siyasal yönelimine de uygundu ve uluslaşma sürecini tamamlayan ülkeler dünya siyasetinde daha etkin olmaya başlamışlardı. Osman-

⁸ Tahir Alangu, *Billur Köşk Masalları*, YKY Yayınları, İstanbul 2010, s. 355.

⁹ Bu canlılığın bir nedeni de (ironik bir durum) II. Abdülhamit'in açtığı modern eğitim kurumlarıdır. Buralardan yetişen aydınlar belli fikirlerin üretilmesinde ve savunulmasında önemli figürlerdir.

¹⁰ Ahmet Ağaoğlu'nun *Üç Medeniyet* adlı çalışması da bu bağlamda değerlendirilebilir.

lı'da da 19. yüzyılın ikinci yarısında başlayan süreç ve bu süreç içinde ortaya çıkan gelişmeler uluslaşmanın gerekli koşullarını sağlamıştır.¹¹ Bu sürecin hızlandığı II. Meşrutiyet döneminde milli bir dil ve kültür oluşturma çabası içinde Türkçü aydınlar masala yakın ilgi duymuşlar, topluma masal üzerinden politik bir mesaj vermek istemişlerdir. Masalın, kolay okunması, akılda kalıcı olması gibi özelliklerden yararlanarak bazı fikirlerin topluma aktarılması amaçlanmıştır. O dönemde masal anlatma geleneğinin de oldukça yaygın olduğu düşünülürse masalın toplum kitlelerine belli görüşleri aktarmak için ne kadar önemli olduğu anlaşılır. Türk halk kültürünü, Türk edebiyat ve sanatının gelişmesi için bir kaynak sayan düşünür ve yazarların ortaya koyduğu Milli Edebiyat akımı da folklora ve masala olan ilgiyi açıklayan nedenlerdendir.

Ziya Gökalp, M. Şekip Tunç, Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu, P. Naili Boratav gibi sosyologlar ve Ömer Seyfettin gibi yazarlar masalı bu açıdan değerlendirmişlerdir. Şekip Tunç Ziya Gökalp'in daveti ile Edebiyat Fakültesi'ne dahil olmuş ve masal üzerine yazılar yazmıştır. Ancak ülkemizde masal derlemeciliğinde Ziya Gökalp milat durumundadır. Onun *Küçük Mecmua'* da masal üzerine yazmış olduğu "Masallar" adlı makale önemli bir başlangıç oluşturmıştır. Bu yazısında, milletin özelliklerini anlamada masalın ve masalları yazılı kültüre aktarmanın öneminden bahseder. "*Halk masalları bir milletin en zengin hazinelerinden biridir. Milletin eski seciyesi, eski mefkuresi masallarda mahfuzdur. Avrupa'nın bütün milletleri milli seciyelerini, eski mefkurelerini anlayabilmek için, memleketlerinde noklolan umumi halk masallarını zap etmişlerdir. Bu masalların kahramanlarını herkes tanır.*"¹²

Ziya Gökalp, dönemin politik eğilimlerine göre masalarda değişiklik yaparak bir dizi masalı *Küçük Mecmua'* da yayınlamıştır. O'nun masala ilgisi sıradan bir folklor çalışması olarak değerlendirilemez. Gökalp belli bir siyasetin, Türkçülüğün savunucusudur. Toplum ve ülke sorunları karşısında bir siyaset önerisi vardır. Masala bakışı da savunduğu bu siyasetin gerekleri ve ilkeleri doğrultusunda biçimlenecektir. Üstelik Gökalp bu dönemde yeni bir bilimin, sosyolojinin de ülkemizdeki ilk temsilcilerinden biridir. Masalı edebiyat yaklaşımı ile değil sosyolojik bir yaklaşımla ele alır. Halka gitme, yeni devletin kültürel temellerini inşa etme kaygısı var. Ülkemizde Halkbilim'i (Halkiyat) ilk gündeme getiren de *Halka Doğru* dergisinin 23 Temmuz 1913 tarihli sayısında yayımlanan "Halk Medeniyeti" başlıklı yazısıyla Gökalp olmuştur.¹³ Türk aydınının köye medeniyet götüreceği, köyden de bozulmamış Türk kültür unsurlarını getireceği yaklaşımı ile folklora ve masala ilgi duyan Gökalp'a göre, Türklerin yüzlerce yıllık gelenekleri, töreleri halk içinde ya-

¹¹ Bu sürecin sürükleyici eksen 1700'lü yıllarda başlayan modernleşme/Batılılaşma siyaseti olmuştur denilebilir.

¹² *Küçük Mecmua*, Sayı.18, s.10.

¹³ Ahmet Demircan, "Halk Bilgisi Mecmuası ve Halk Bilgisi Haberleri Dergisi" <http://www.simavim.com/forum/index.php?topic=10352.0;imode> (12.09.2013)

şamaktadır. Bunlar “milli” olan kültürün inşasında değerlendirilmelidir.* Uygarlık karşısında milleti var eden kültürel değerler halktan ve tarihten alınır. Sözü edilen dergide dizi halinde yazdığı diğer yazılar da Türk tarihi ve özellikleri ile ilgilidir.

Gökalp, *Küçük Mecmuâ*’da yayınladığı masallar üzerinde belli siyasi kaygılarla sosyolojik ve ideolojik değişiklikler yapmıştır. O masalın estetik yönüyle değil, eğitici işleviyle ilgilenmiştir.¹⁴ Masallarında Türk tarihinin önemli olay ve olgularını anlatır. Milli bilincin oluşmasında tarihsel olayları masal yapısı içinde anlatır. Gökalp, derlediği masalları yeniden ve kendi üslubunca yazmıştır. Mensur masalları ve deyişleri hece vezni kalıplarına dökmüştür. Seçilen masallar da tesadüfen seçilmiş değildir, yeni siyasete uygun nesiller yetiştirme kaygısının izlerini taşımaktadır. Masallarının temel konuları, çalışkanlık, özveri, bireysel çıkarlar peşinde koşmak değil toplumsalın peşinden koşmak. Derginin 2. sayısında Gökalp’in derlediği “Küçük Hemşire-1” adlı manzum masalda bu kaygının izlerini görmek mümkündür.

“ ...

*Bu anda bir hoca çıktı Otak’tan,
Gençleri ilimden etti imtihan.
Vezirin üç oğlu dediler: “Artık,
Bu işte mükaflat bize layık!”
Hoca sordu: “Hakkın kim halifesi?
Bu dünyada nedir baş vazifesi?”
Vezirin üç oğlu dedi: “ Sultandır,
Sultanın ilk işi lütuf ve ihsandır.”
Hoca bu sözleri görmedi sevap,
Ali’ye dedi ki “Sen de var cevap!”
Ali dedi: “Halktır Hakkın vekili,
Saltanatın odur aslı, asili.
Hükümet halkındır, sultanın değil,
Ferman milletindir, divanın değil!*

...

*Vezirler, emirler ettiler biat,
Bir anda kız kalktı dedi: “Cemaat!
Cümleliz çevremde olunuz halka,
Şimdi ben de biat edeyim halka,
Zira asıl metbu odur, ben vekil!
Vekili nasb edip azleder asil.”¹⁵*

* Bedii Türkçülük.

¹⁴ “Kolsuz Hanım” Üzerine Yazılı Kültür ve Metinler Arası İlişkiler Bağlamında Bir Çalışma, Nurseli Gamze Korkmaz, *Milli Folklor*, 2009, Yıl 21, Say: 83, s. 55.

¹⁵ Ziya Gökalp, *Altın Işık*, Altın Kitap Yayınları, 2005, s. 252-253.

Burada Gökalp, saltanata karşı çıkararak “Egemenlik milletindir.” siyasi mesajını vermektedir. Amaç milli bilincin oluşmasını sağlamaktır. “Halk ile Vatan” adlı manzum masalda, Türklük ile İslamiyet’in birbirini nasıl koruduğunu, vazgeçilmez olduğunu bilinen bir masal tipini kullanarak anlatır. Masalda Ay Hanım (Türkiye) kardeşi Yıldız (İslamiyet) ile üvey anne (İngiliz) arasındaki mücadeleyi anlatır. Ay Hanım’ın iki çocuğu Gül halkı, Reyhan da vatanı temsil etmektedir.

“... ”

*Ay Hanım Türkiye, İslam’dır Yıldız,
Üvey Anne ise hain İngiliz.
Siyaset şahına evvelki zevce
Hamîyyet Hanımdı, öldü bir gece...
Sonradan bir Misses oldu karısı,
Verildi mehr ona mülkün yarısı...
İstedi İslam’ı hükmüne almak,
Gaflet şarabıyla gönlünü çalmak!
İslam yüklenmedi bu esareti,
Zindanda astırdı onu hiddeti...
Kardeşi İslam’a Türk etti yardım;
Türk’e karşı bundan oldu müttekim:
Türk’ün kollarıydı: İzmir, Edirne!
Bunları kopardı şum üvey anne...
Yeğeni Yunan’a etti armağan,
Kurtardı onu bir Milli kahraman...
Tanrımız yüceltsin o kahramanı,
Daim mesut etsin Hilal Sultanı!
Lakin sorarsanız şimdi meraktan:
“Gül, Reyhan kimlerdir?”
“Halk ile Vatan!”¹⁶*

“Ülker ile Aydın” masalında, Türk tarihinin ilk dönemleriyle, Türk kültürünün belli sembol ve isimlerini kullanarak, Türk milletinin gücünü göstermek ister gibidir. Çocuklara kahramanlığı, cesareti, mertliği, düşman karşısında korkusuzluğu topluma ve gelecek nesillerle anlatmak istemiştir. Masalın yayınlandığı dönemdeki ülke koşulları dikkate alındığında bu oldukça anlamlı ve önemlidir.

Anam Alageyik, babam Bozkurt’ken
Ben Türk oğlu kaçır mıyım ölümden?
Aç kapıyı atlayım meydana,
Türklüğümü göstereyim kağana.”¹⁷

¹⁶ Ziya Gökalp, *Altın Işık*, Altın Kitap Yayınları, 2005, s. 234-235.

¹⁷ Ziya Gökalp, “Ülker ile Aydın” *Altın Işık*, Altın Kitap Yayınları, 2005, s.103.

Aynı mecmuada yayınladığı diğer masalarda da bu yaklaşımını sürdürür. “Polvan Veli” masasında “Türkistan’ın güç Tanrısı” olarak nitelenen Polvan’ın Müslüman olan Hintli Devpençe’ye kasten yenilmesi anlatılır. Ancak yenilgi sonrası gösterdiği eşsiz kahramanlık (mucize/keramet) sayesinde Harezmi kağanının İslam’ı kabul edilişi anlatılır. “Yılan Bey İle Peltan Bey” masasında annelik görev ve sorumluluklarını ve aile kurumunu bireysel aşıklıktan daha kutsal olarak niteler. Tembel Ahmet masasında, yerinden kalkmaya bile üşenen bir insanın (erkeğin) bir kadının gücü ve zorlamasıyla basit bir işten (hamallık) başlayarak padişahlar kadar zengin olması anlatılır. Burada çalışmanın erdemi vurgulanmaktadır. Gökalp’ın genel toplum düşüncesinin merkezinde yer alan “Hak yok, vazife vardır.” sloganının izlerini masalarında da görüyoruz. Gökalp, masalarla daha çok çocuk dünyasına seslenir. Masalın çocuk eğitimi ve dünyasındaki önemini şu sözlerle anlatır. “*Masalların çocuk terbiyesinde de büyük rolü vardır. Kiraat kitapları hep bu masalarla doludur. Küçük çocukların dikkatini, alakasını yalnız bu masalar celbeder. Onlar ilk kahramanlık derslerini, mefkure için fedakarlıkları bu masalardan öğrenir. Bütün masallar toplanınca, içinden küçük terbiyesine yarayanları, milli seciyeyi takviye edenleri seçilir.*”¹⁸ Kısaca Gökalp yazdığı şiir ve masalarla ulusal bir bilinç oluşturma ve geliştirmeyi amaç edinmiştir. Siyasal ve toplumsal görüşlerini geniş halk kitlelerine ve çocuklara ulaştırmak için şiiri ve masalı kullanmıştır.

Diğer yandan O, aydınları masal derlemeye teşvik etmiştir. Sonraki yıllarda bazı yazar ve sosyologlarımız Gökalp’ın “Masallar” makalesinde ortaya koyduğu fikirlerini bir vasiyet gibi algılamış ve Türk masalları üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bunlardan biri Naki Tezel’dir. Tezel, Türk masallarının derlenmesinde büyük katkı sağlamış *Halkbilgisi Haberler* dergisinde masal üzerine araştırmalar ve masal derlemeleri yapmıştır. *Keloğlan Masalları, İstanbul Masalları, Türk Masalları, Köroğlu Masalı* gibi bir dizi masal kitabı yayınlamıştır. Tezel’e göre, “masalar, birer işlenmemiş cevher olup bunlardan terbiyeciler, edebiyatçılar, tarih ve içtimaiyatçılar kendi bakımlarından istifade edebilirler”¹⁹ Gerek Gökalp’ın gerekse de Tezel’in masala ilişkin bu fikirleri, masalın sadece eğitim faaliyetlerinde kullanılması gereken bir materyal olarak görülmediğini göstermektedir. Amaç yukarıdan beridir vurgulamaya çalıştığımız gibi milli bir kültür inşa etmektir. Bu gerçeği Saim Sakaoğlu şu cümlelerle ifade etmektedir. “Bizde masallar, çocuk eğitimi için değil, bir kültür malzemesi olduğu için toplanmıştır.”²⁰

¹⁸ Ziya Gökalp, “Masallar”, *Küçük Mecmua*, Sayı. 18, s. 11-12.

¹⁹ Aktaran, Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.15.

²⁰ a.g.e., s. 15.

Masal(sı)cı Kurumlar

Doğrudan masala olmasa da folklorla ilgi duyan bir başka önemli sosyologumuz Z. Fahri Fındıkoğlu'dur. Ülkemiz için çok genç bir bilim dalı olan halkbilimle ilgilenen ilk örgüt de 1 Kasım 1927 yılında Ankara'da kurulan ve daha sonra adı Türk Halk Bilgisi Derneği'ne çevrilen Anadolu Türk Halk Bilgisi Derneği'nin kurucusudur. Derneğin diğer kurucusu İhsan Mahvi'dir. Bu dernek ilk önce folklor derleyicilerini yetiştirmek ve yönlendirmek amacıyla 1928 yılında *Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber* adlı kılavuz yayınlamıştır. Bu eser Fındıkoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Bunun dışında Fındıkoğlu, *Halk Gazetesi*, *Hakimiyeti Milliye* gazetelerinde "Halki Edebiyat Tetkikleri", "Halk Bilgisi Tetkikleri" başlıklarında bir dizi yazı kaleme almıştır. Bu yazılarından anlaşıldığı üzere Ziya Gökalp'ten sonra folklor derlemeciliğine sosyolojik bir yaklaşımla öncülük etmiştir. Bayburtlu Zihni'den Dadaloğlu'na, Yunus'dan Hacı Bayram Veli'ye; Türkülerden menkıbelere, manilere kadar folklorun birçok türünde yazılar kaleme almıştır. Folklor konusunda Gökalp'le benzer düşüncelere sahip olduğu görülmektedir. Dergi bu ilk sayısının ilk sayfalarında Gökalp'ın "Masallar Nasıl Toplanmalı" yazısına yer vermiş böylece Gökalp'ın yolundan gittiğini göstermek istemiştir. Fındıkoğlu'nun *Halk Bilgisi Mecmuası*'nın²¹ birinci sayısındaki yazısı "Halk Bilgisi ve Milli Birlik" başlığını taşımaktadır. Yine 25 Mayıs 1929 tarihli *Cumhuriyet Gazetesi*'nde "Halk Bilgisi ve İçtimaiyat" başlığını taşıyan bir yazı kaleme almıştır.²² Bu yazıda sosyoloji ile halkiyat / folklor arasında bir ilişki kurmuştur. 1932 yılında *Halk Bilgisi Haberleri Dergisi* adını alan dergide folklorun her türü ile ilgili çalışmalar yayınlanmıştır. Dergi ilerleyen yıllarda Türk masallarının derlenmesine büyük emek veren yazarların folklorla ilgili ilk yazılarını yayınladığı bir platform olmuştur. Bu isimlerden biri Pertev Naili Boratav'dır. Derginin ikinci sayısında Boratav'ın "Halk Masalları", ilerleyen sayılarda dizi halinde "Bey Böyrek Hikâyesine Ait Metinler" başlıklı yazıları yayınlanmıştır.

Türkiye'de masal derlemeciliğinde Ziya Gökalp bir başlangıç ise, bunun doruk noktası Pertev Naili Boratav olmuştur. Boratav, Türkiye'nin en büyük folklorcularından biridir. Sosyolog kimliği ile de öne çıkan Boratav, Türk Masallarını derleyen ilk önemli isimlerden biri olmuştur. 2000'e yakın masal ve 50 kadar halk hikâyesi derlemiştir. Türk masallarının dünyada tanınmasına büyük katkıları olmuştur. Boratav, DTCF hocasıdır ve Cumhuriyetin açtığı bu ilk üniversite isminden de anlaşılabileceği üzere yeni devletin tarihsel, kültürel ve mekansal temellerini kurma misyonunu üstlenmiştir. Dolayısıyla DTCF bu misyonu doğrultusunda tarih ve dil

²¹ Bu dergi 1928 yılında *Halk Bilgisi Mecmuası* (1 Sayı), daha sonra *Halk Bilgisi Haberleri* (19 Sayı) adıyla yayınlanmıştır. 1932 Şubatında halkevlerine devredildikten sonra da *Halk Bilgisi Haberleri Dergisi* adıyla Eminönü Halkevi Tarafından 124. sayıya kadar çıkarılmıştır.

²² Ahmet Demircan, "Halk Bilgisi Mecmuası ve Halk Bilgisi Haberleri Dergisi" <http://www.simavim.com/forum/index.php?topic=10352.0;imode> (12.09.2013)

çalışmalarının ve folklor derlemelerinin en önemli merkezi haline gelmiştir. Masallar üzerine ilk bilimsel çalışmalar da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde kurulan Halk Edebiyatı kürsüsünde baslar. Boratav, asistanlarını ve öğrencilerini folklor ve masal derlemeleri konusunda teşvik etmiş ve onlara ülkenin değişik yörelerinden masal derletmiştir. Ayrıca köy öğretmenleri ve Köy Enstitülü öğrencileri masal derleme konusunda teşvik etmiş ve derledikleri yöresel masalları değerlendirmiş ve yazılı kültüre kazandırmıştır.

Köy Enstitüleri, Anadolu Türk masallarının derlenmesinde önemli katkısı olmuş kurumların başında gelmektedir. Öğretmenler ve özellikle Köy Enstitülü öğretmenlerin masal derlemeciliğindeki katkısı önemli olmuştur. Bunlar Köy Enstitülerinde folklor ve bunların içinde masal derlemeciliğinin önemini öğrenmişlerdir. Görev aldıkları köy ve yakın köylerdeki masalların derlenmesine öncülük etmişlerdir. Bunların içinden çıkan yazarlar eserlerinde masaldan yararlanmışlar bazı masalsı öğeleri kullanmışlardır.

Halkevleri Türk masal derlemeciliğinde öncü kurumlardan birisi olmuştur. Bazı halkevleri kendi sorumluluk bölgelerindeki sözlü kültüre ait masalların derlenmesinde ve yazılı hale gelmesinde önemli rol oynamıştır. 1930'lardan itibaren Halkevleri dergilerinde çeşitli masal derlemeleri yayınlanır. Mersin Halkevi'nin yayımladığı *Öz Türk Masalları* adlı kitapta Türkçe öğretmeni Suat Salih Asral'ın ve onun öğrencilerinin derlediği masallar vardır (Sakaoglu, 1999: 41). Kuruluşundan 1950'li yıllara kadar bazı illerin Halkevleri tarafından yayınlanan dergilerde masallar derlenmiş ve yayınlanmıştır. Ayrıca Ülkü (Halk Evleri Dergisi, alt başlığı "Milli Kültür Dergisi") Hisar, Yücel dergileri folklorla ilgi göstermişlerdir.

DTCF, Halkevleri ve Köy Enstitüleri gibi kurum ve kuruluşların dışında bireysel masala ilgi duyan yazarlarımız da olmuştur. Türk edebiyatında ve düşüncesinde Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri, Necip Fazıl, Yaşar Kemal, Nâzım Hikmet, Reşat Nuri Güntekin, Aziz Nesin, Sabahattin Ali gibi yazar ve şairler masaldan ve masalsı öğelerden yararlanmışlardır. Masalın düşünce ve edebiyata etkisini bu yazarlarda görmek mümkündür. Kısaca özetlersek Tek Parti Cumhuriyet dönemi masal derlemeciliğinin altın yılları olmuştur. 1950'li yıllarda yavaşlayan masal derlemeciliği 1970'lerde tekrar canlanmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda yayınlanan masalların 1940'larda yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Burada Erzurum Atatürk Üniversitesi'nin önemli rol oynadığı görülmektedir.

Masalın Toplumumuzun Anlaşılmasında Sosyolojiye Katkısı

Ülkemizde masalı bilimsel olarak yeni bir yaklaşımla ele alıp değerlendiren ve ilk derlemeleri yapanlar sosyologlar olmasına rağmen sonraki dönemlerde sosyolojimizin masalla ilişkisi azalmış hatta kesilmiştir. Elbette Türk masallarının diğer anlatı türleri ile ilişkisi çok eskilere gitmektedir. Boratav'a göre, Türk masalı üzerine bilgilerin ilk kaynaklarından biri Mevlana'nın Mesnevi'sidir Yine Âşık Paşa,

Yunus Emre, Kaygusuz Abdal şiirlerinde tekerleme ve masala yer vermişlerdir. Meddah hikâyeleri, menkıbeler, efsaneler, Nasreddin Hoca hikâyeleri, âşık hikâyeleri ile masal karşılıklı etkileşim içinde olmuştur.²³ 19. yüzyıl sonrası modern Türk edebiyatı içinde masalın izlerini sürmek mümkündür ancak masalın halk kültürünün bir ürünü olarak görülmesi, derlenmesi ve eğitimde (özellikle çocuk eğitiminde) kullanılması II. Meşrutiyet yıllarında başlamıştır. Ziya Gökalp'le başlayan ve onun yönlendirmesi ile bazı yazarlarımız ve sosyologlarımız, milli bir kültür oluşturma politikaları temelinde folklor ve masala ilgi duymuşlardır. Bu sürecin tamamlanması veya bu politikalardan vazgeçilmesi nedeni ile 1950'lerden sonra sosyologların masala ilgisi azalmıştır.

Sosyolojimizin masala ilgisinin azalmasının bir diğer önemli nedeni toplumu, toplumsal olay ve olguları daha çok siyaset üzerinden okumasıdır denilebilir. Toplumsal değişimi siyasal süreçlerle açıklamaya odaklı bir yaklaşımı vardır.²⁴ Bu özelliği, sosyolojinin daha ülkemize gelirken ona yüklenen misyon ve siyasetle yakından ilişkili serüveninden kaynaklanmaktadır. Yine kendisi de Batılılaşma serüveninin bir ürünü olan sosyolojimiz, toplumsal değişim ve gelişimi Batılılaşma ana eksenini üzerinden değerlendirme eğilimi oldukça belirgin bir özelliktir.

Bu iki olgu dışında toplumumuzun anlaşılması, temel özelliklerinin ortaya konması açısından folklor ve önemli bir türü olan masal sosyolojiye önemli bir imkan sunmaktadır. İlk başta bize sosyoloji öncesi toplum düşüncesini takip etmek imkanı vermektedir. Diğer yandan toplumun yaşam biçimi, dünya görüşü, inançları, toplumsal değerleri, özelemleri, üretim-tüketimleri gibi özellikleri yanında varlıkla, doğayla kurmuş olduğu ilişki hakkında fikir vermektedir. Masallarda yazılı geleneğin ilgisi dışında kalan hayatlar, hayatları kaydedilmemiş, tarihsiz toplumun kendi hikayesi vardır. Üstelik en katışıksız ve samimi anlatımıyla toplumun tarihsel serüveni vardır masalda.

Anadolu bir masal ülkesidir. Türk toplumu masal yönünden oldukça zengin bir birikime sahiptir. Bu zenginliğin bir kaynağı Anadolu'da kurulmuş farklı uygarlıklar ise bir diğer kaynağı Türk toplumunun yaşadığı tarihsel serüvendir. Boratav'a göre, Türklerin Orta-Asya'daki eski komşuları Çin ve akraba topluluklar ile münasebetleri, Anadolu'ya geldiklerinde İran, Araplar ve Anadolu'nun yerli uygarlıklarının mirasları, Batı toplumları ile olan ilişkileri bu zenginliğin kaynağını oluşturmaktadır. Bu etkileşim aydın sınıfın yazılı edebiyatından çok sözlü halk geleneği üretmiştir. Sözlü gelenek doğası gereği kesintilerle günümüze gelebilmiştir.²⁵

Masallar, tarihsel bir belge olarak, özellikle tarihin büyük değişim dönemleri için ipuçları barındırırlar. Tarihin karanlık, arkaik dönemlerini aydınlatan ürünler

²³ Pertev Naili Boratav, *Az Gittik Uz Gittik*, İmge Yayınları, 2006, s. 342-343.

²⁴ Bu durum bir olumsuzluk ve yanlışlık değil bir eksiklik olarak görülmelidir.

²⁵ Pertev Naili Boratav, *Az Gittik Uz Gittik*, İmge Yayınları, 2006, s.342.

olmak yanında özellikle dil ve yaşam özellikleri açısından evrensel ve yerel unsurları bünyesinde taşırlar. Özellikle yazı kültürünün gelişmediği, kent merkezlerinden uzakta kalan toplulukların sosyal ve kültürel yaşamı ile ilgili ipuçları barındırır. Naki Tezel'e göre, "Milletin eski seciyeleri, eski ülküleri masallarda gizlidir. Halk medeniyetinin eski izlerini masallardan kısmen çıkarmak olanağı vardır."²⁶ Tüm diğer folklor türleri içinde masal yaşamın tüm unsurlarının yansıdığı en önemli türdür. Din/inanç merkezli menkıbe, kahramanlık ve savaş temelli destan, insanla Tanrı arasında yaşanan çatışmaya dayalı mitolojiye göre taşıdığı olağanüstülüklerle rağmen daha insani bir türdür. Dahası diğer edebiyat ve anlatı türlerine göre oldukça sivildir ve masallarda otoriter bir anlatım biçimi yoktur. Bunun bir nedeni Borayav'ın söylediği gibi masalın kadınla özdeşleşmesidir. Sözlü kültüre ait masallar "masal anaları" üzerinden taşınmış masal anlatıcıları genelde kadınlar olmuştur.

Derin kökler, derin toplumsal kültür masallarda yaşaya gelmiştir. Toplumun geçmişinin anlaşılması bu kültür unsurlarının değerlendirilmesine bağlıdır. Masal günümüz Türk toplumunun temel özellikleri ve yapısı ile ilgili belli fikirler verebilir. Yazılı kültür öncesi dönemin önemli bir kültür aktarıcısıdır masal. Masal bir kültür ürünü, hatta yerleşik medeniyet ürünüdür. Destan ne kadar savaşçı ve göçebe topluma özgü ise masal o kadar yerleşik topluma özgüdür. Masal bütün gerçek dışılığına rağmen insanoğlunun belli bir düşünce düzeyine işaret eder. Kültürel düzeyi ifade eder. Bazı masallar, yazılı kültür öncesi dönemlerle ilgili bilgiler sunarken, bazı masallar yakın dönem tarihi hakkında bilgiler barındırır. İstanbul Masalları, Erzurum Masalları, Yörük Masalları gibi örnekler.

Her masalın felsefi bir öğretisi vardır. Her masal ait olduğu bir uygarlık çevresinin, bir toplumun dünya görüşünü ve tasavvurunu yansıtır. Masal ve felsefe arasında bir yakınlık kurmak mümkündür. İnsan düşüncesinde daha üst bir düzeyi temsil eden felsefenin anlamaya çalıştığı, çözmeye çalıştığı soruların cevaplarını vermeye çalışır masallar. Var olanı / varlığı problem haline getiren felsefe gibi masal da varlığa ilişkin olanın problemini anlamaya, belli bir açıklama getirmeye uğraşır. Bunu felsefe gibi üst bir düşünme biçimiyle yapmasa da insanın birikimi, deneyimi ve gözlemlerinden çıkarsadığı bilgilerle yapar. Üstelik yazılı kültüre dayanan Batı felsefesine karşı, felsefenin yaşamın içine sindiği Doğu uygarlık aklanlarında masal, felsefeden anlaşılan "şey"i az da olsa içinde taşır. Bu anlamda Doğu masalları genel olarak büyümlü bir atmosfer içinde gerçekleşen, mitolojik öğeler barındıran, dinsel inanışlar taşıyan, belirli bir yaşam felsefesi ile yüklü, şiirsel, lirik, didaktik ifadeler içerir. Doğu masalları dinsel tasavvurlara da yer açarlar. Bütüncü bir dünya görüşünü temsil ederler. Masal dünya tasavvurunu dışlaştıran çok önemli bir anlatıdır. Salt bir edebiyat olarak değil, gündelik yaşamın en ince ayrıntısına kadar

²⁶ Naki Tezel, *Türk Masalları*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2008, s. 18.

nüfuz eden beşeri kültürün kurucu unsurları arasında yer alır. Masal, bütün gerçek dışı- gerçek üstü unsurlarına rağmen kendi iç gerçekliği olan toplumun yaşam tarzı içinde formalaşan bir yapı gösterir

Bizim masallarımızda, bir gizem, sır, sır perdesi, vicdan öğeleri, erdem, saygı, adalet, emek, çaba, ortak akıl, kolektif irade, tevazu telkini ana konuları oluşturur. Bir toplumsal değer aktarımı yoludur. Değer aktarımı sıradan bir olay değildir. Uygarlık meselesidir. Uygarlık değerlerinin somutlaşması ve muhafaza edilmesi sağlanır. Anlatım kolaylığı ve hafızada yer edici özelliği nedeni ile sadece okur-yazarın değil, avama da hitap eder.

Sonuç

Ancak erken bir dönemde masala ilgi duyan Türk sosyolojisi, masalı adeta unutmuştur. Basit bir bilimsel kaynak taraması bunu göstermektedir. Bu unutulmuş ve ilgisizliğin farklı nedenlerinden söz edilebilir. Sosyolojinin bu ilgisizliğinin dışsal nedenlerinin dışında en önemli nedenin Türk sosyolojinin topluma, toplumsal olaylara toplumsal değişime siyaset odaklı bakmasıdır denilebilir. Hep siyaset üzerinden bir tarih okuması ve toplum analizi yapılmaktadır. Bu nedenden dolayı yazılı kültür öncesi dönem ve yazılı kültürün kaydetmediği, uzanamadığı toplumsal yaşam alanları ve özellikleri yeterince aydınlanamamaktadır. Gerçekte diğer folklor ürünleri ile birlikte masal toplumumuzun tarihsel özellikleri ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Çünkü toplumun kimlik ve kimlik özellikleri masala yansımıştır.

Günümüzde masal toplumumuzun belli özelliklerinin anlaşılması için sosyolojiye bazı imkanlar sunarken, modern yaşamın bunalttığı, yalnızlaştırdığı, kendine yabancılaşan insana hiç değişmeyen ve hep insana ait olan değerleri kazandırmanın en çatışmasız yolunu temsil etmektedir. O halde şöyle dememiz gerekecek: *“Bana masal anlat!”*